

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Kdy vzniká nárok na náhradu za duševní útrapy způsobené ublížením na zdraví blízké osobě?

Náhrada nemajetkové újmy způsobené usmrcením blízké osoby je poměrně běžným předmětem soudního řízení či tématem odborných článků. Občanský zákoník však nárok na náhradu nemajetkové újmy přiznává též v případě zvláště závažného ublížení na zdraví blízké osobě. Jak tento pojem vykládá Nejvyšší soud?

Podle § 2959 občanského zákoníku odčiní škůdce při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti. Jak ovšem vykládat pojem „zvláště závažné ublížení na zdraví“?

Odpověď by se podle mého názoru měla odvíjet od toho, **jaké duševní útrapy se podle tohoto ustanovení odškodňují**. V prvé řadě může jít o útrapy způsobené obavami o život blízké osoby například po těžké autonehodě, než se její zdravotní stav stabilizuje. V takovém případě by nárok vznikal **bez ohledu na to, zda se blízká osoba zotaví, nebo zda bude mít trvalé následky, které ji budou v dalším životě omezovat** a které v závislosti na jejich závažnosti budou zasahovat do jejich vztahů s blízkými osobami a působit jim další útrapy. V tomto případě by o zvláště závažné ublížení na zdraví šlo vždy, když byla tzv. primární oběť po určitou dobu ohrožena na životě a tzv. sekundární oběti (její blízké osoby) se důvodně o její život obávaly.

Nebo může jít o **útrapy způsobené právě v případě trvalého poškození zdraví vědomím, že blízká osoba je trvale vyřazena** z většiny oblastí společenského uplatnění nebo znemožněním obvyklého rodinného života s touto osobou. Není rozhodující, zda toto poškození zdraví přímo ohrožuje primární oběť na životě. O zvláště závažné ublížení na zdraví by tedy šlo jen v případě nejtěžších trvalých poškození zdraví, zejména kómatických stavů, závažných poškození mozku či ochrnutí výrazného rozsahu.

Vzhledem k tomu, že v obou případech sekundárním obětím újma nepochybně vzniká a účelem právní úpravy by mělo být poskytnout jim odpovídající náhradu, jsou podle mého názoru **možné obě výkladové varianty**, byť samozřejmě u druhé varianty bude újma a tím i její náhrada výrazně a třeba i násobně vyšší. To však není samo o sobě důvodem tento nárok úplně vylučovat. Nárok na náhradu újmy na jmění (škody) také vzniká bez ohledu na jeho výši a bez ohledu na ni jej lze též uplatnit u soudu.

Občanský zákoník v tomto směru žádné výkladové vodítko nedává. Sama skutečnost, že tento nárok upravuje v jednom ustanovení spolu s nárokem na náhradu nemajetkové újmy způsobené usmrcením

blízké osoby, neznamená, že újma způsobená zvláště závažným ublížením na zdraví musí být svojí závažností s usmrcením blízké osoby srovnatelná, což by skutečně vyžadovalo trvalé vyřazení této blízké osoby z většiny sfér společenského uplatnění. Skutečnost, že v případě první výkladové alternativy je stav ohrožující blízkou osobu na životě dočasný, a tím pádem jsou dočasné i obavy o její život, by se měla **promítnout do výše nároku na náhradu**, nikoli do jeho existence.

Dovozovat to také nelze z rozhodnutí soudů vydaných na základě občanského zákoníku z roku 1964. Sice přiznávala náhradu nemajetkové újmy v případech, kdy blízká osoba byla trvale vyřazena z většiny oblastí společenského uplatnění, činila tak ovšem na základě právní úpravy ochrany osobnosti. Občanský zákoník z roku 1964 totiž upravoval jen náhradu újmy (škody dle jeho terminologie) způsobené usmrcením. Výslovné upravení nároku na náhradu i v případě (zvláště závažného) ublížení na zdraví tak jistě odůvodňuje i výklad vedoucí k rozšíření případů, kdy bude újma náležit.

Nejvyšší soud se této otázce věnoval v rozsudku ve věci spis. zn. 25 Cdo 4210/2018 ze dne 27. června 2019, jímž zamítl dovolání proti potvrzení zamítnutí žaloby na náhradu nemajetkové újmy způsobené žalobcům ublížením na zdraví jejich dceři při autonehodě. Duševní útrapy žalobců byly způsobeny nejistotou ohledně zdravotního stavu dcery, kterou vážná vnitřní zranění ohrožovala na životě a takřka tři týdny po nehodě byla v bezvědomí.

Dovolání bylo přípustné právě pro řešení otázky výkladu pojmu „zvláště závažné ublížení na zdraví“ jakožto podmínky vzniku nároku sekundární oběti na náhradu za duševní útrapy (nemajetkovou újmu). Při jejím řešení Nejvyšší soud dospěl k závěru, že je **nutné vyjít zejména ze závažnosti následků primární oběti**. Nárok na náhradu újmy tak bude sekundárním obětem náležit **jen při nejtěžších zdravotních poškozeních primární oběti s následky pro sekundární oběť srovnatelnými s usmrcením jejich blízké osoby**. Zvláště závažným ublížením na zdraví tedy bude závažné poškození mozku či ochrnutí výrazného rozsahu.

Náhradou pak jsou odškodňovány duševní útrapy v podobě **smutku, pocitů zoufalství a beznaděje či strachu spojené s vědomím, že blízká osoba (primární oběť) byla trvale vyřazena z většiny sfér společenského uplatnění** a změnila se v osobu trpící výjimečně nepříznivým stavem. Nejvyšší soud se tak přiklonil ke druhé výše naznačené variantě výkladu § 2959 občanského zákoníku.

Následně však Nejvyšší soud doplnil, že dále **může jít o případy velmi těžkých zranění, která budou primární oběť po delší dobu ohrožovat na životě nebo ji po delší dobu zatěžovat výrazně nepříznivým zdravotním stavem**, což bude mít citelný dopad do osobnostní sféry sekundárních obětí. Zde lze tedy vidět „zárodek“ první v úvodu naznačené výkladové varianty, tedy že se odškodňují i duševní útrapy v podobě obav sekundárních obětí o život blízké osoby (primární oběti), byť se její zdravotní stav nakonec zlepší a do dalšího života si neponese závažné trvalé následky, které by jejím blízkým osobám působily (další) duševní útrapy.

S tímto se plně ztotožňuji. Nesouhlasím však s názorem, že by tyto duševní útrapy, a potažmo právo na jejich náhradu nevznikly v Nejvyšším soudem projednávané věci. Skutečnost, že ohrožení dcery žalobců na životě netrvalo déle, by se **měla promítnout v posouzení výše nároku, nikoli jeho existence**.

Nejvyšší soud argumentuje mimo jiné svojí již zmíněnou judikaturou vycházející z občanského zákoníku z roku 1964. Nelze proto nezpomenout například věc, kterou Nejvyšší soud projednal pod spis. zn. 30 Cdo 3322/2008 a rozhodl rozsudkem ze dne 27. října 2010. V této věci šlo o náhradu nemajetkové újmy způsobené žalobkyni, když se v rámci předoperačního vyšetření před kosmetickým zákrokem podrobila testu na protilátky proti viru HIV způsobujícímu onemocnění AIDS. Vzorek odebrané krve byl odeslán do laboratoře, kde však došlo k jeho záměně za vzorek osoby

nakažené virem HIV a žalobkyně byla nesprávně informována, že je virem nakažena. **Záměna vyšla najevo zhruba po jednom měsíci.** Podání mylné informace o nákaze virem HIV s ohledem na závažnost onemocnění AIDS, tedy absenci léčby (ta může pouze oddálit jeho propuknutí a zpomalit jeho průběh) a nepříznivou prognózu samozřejmě může způsobit duševní útrapy zejména v podobě obavy o život. V daném případě byla nemajetková újma způsobená těmito útrapami nahrazena částkou 300 tisíc Kč.

Duševní útrapy způsobené obavou rodiče o život jeho dítěte jsou s výjimkou neuspokojivých rodinných poměrů nepochybně **nejméně stejně závažné, jako útrapy způsobené obavami o život vlastní.** Jejich dočasnost by tedy neměla nárok na jejich náhradu zcela vylučovat. Obdobně není podle mého názoru důvod jejich náhradu poskytovat jen za podmínek § 2971 občanského zákoníku, jak Nejvyšší soud rovněž argumentuje, a tedy podmiňovat ji tam popsányi okolnostmi způsobení újmy, zejména mírou zavinění škůdce. Ostatně ve zmíněném případě duševních útrap způsobených mylnou informací by se toto ustanovení zřejmě také nedalo aplikovat, jelikož pochybení provozovatele laboratoře by jen stěží bylo porušením důležité právní povinnosti z hrubé nedbalosti.

Nelze se ubránit pocitu, že právní názor Nejvyššího soudu je pokračováním trendu omezování nároků na náhradu nemajetkové újmy, který lze v jeho rozhodovací praxi v poslední době vyzorovat. Vzpomenout lze například rozsudky ve věci spis. zn. 4 Tdo 1402/2015 ze dne 12. dubna 2015, a zejména aktuální 25 Cdo 894/2018 ze dne 19. září 2018, jimiž Nejvyšší soud stanovil postup při určení náhrady nemajetkové újmy způsobené usmrcením blízké osoby vedoucí k částkám, které jsou s ohledem na předchozí vývoj judikatury spíše krokem zpět.

Mgr. Jan Pořízek,
advokát

[Mališ Nevrkla Legal, advokátní kancelář](#)

Kováků 554/24
150 00 Praha 5

Tel.: +420 296 368 350

Fax: + 420 296 368 351

e-mail: jan.porizek@mn-legal.eu

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe](#)

veřejných institucí

- Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026
- Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky (EU): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí
- Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu
- Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu
- Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?
- Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše
- Zneužití práva na přístup podle GDPR
- Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona
- Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody
- Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory